

Emigracja i umieranie, dwa centralne tematy powieści, to w istocie dwa różne warianty pytania o wolność i godność człowieka w dobie przekształceń globalnej konsumpcji. W chorobie, starości i śmierci Franczak dostrzega rewers nowoczesności, wyparte procesu optymalizacji człowieka. Interesującej (co nie znaczy: w pełni oryginalnej) krytyce modernizacji towarzyszy jednak zaskakująco anachroniczna – bo wyprowadzona z samej istoty tej modernizacji – odpowiedź. Jakby autorka bała się wyciągnąć ze swojej krytyki ostateczne konsekwencje.

Konrad Zych, www.dwutygodnik.com

Opis

Wiki – narratorka powieści Radki Franczak wchodzi w dorosłość w latach dziewięćdziesiątych, to dziewczyna przeżywająca typowe dla jej wieku przeżycia egzystencjalne – pierwsze poważne rozczarowania miłosne, śmierć jednego z rodziców, żałoba i odkrywanie nieświadomych motywacji we własnych wyborach i zachowaniu. Tłem dla jej osobistej historii jest starzejąca się Europa Zachodnia – gdzie wraz z narzeczonym szuka sezonowego zarobku; po raz kolejny wróci tu już sama, będzie opiekować się starą Shirley i pomagać jej córce Ro-

bin w prowadzeniu dużego zapuszczonego domu nad Jeziorem Genewskim. Można *Serce* czytać na różne sposoby – jako psychologiczną powieść o samopoznaniu albo jako pokoleniowe świadectwo emigracji i zerknięcia z kulturą Zachodu. Zdecydowanie ciekawsza jest ta pierwsza możliwość – gdyż autorka inteligentnie zarysowuje skomplikowane relacje między swoimi bohaterami, stopniowo odstawia ich osobowości. Choć rażą nieraz podawane na zasadzie złotych myśli recepty na życie i miejscami poetyzujący język, jest to jest to bardzo udany prozatorski debiut.

Autorka

Radka Franczak (ur. 1977), pisarka i reżyserka. Ukończyła studia na Państwowej Wyższej Szkole Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi oraz kurs reżyserii filmów dokumentalnych w Szkole Wajdy. *Serce* jest jej debiutancką powieścią, dobrze przyjętą przez krytykę i od razu wyróżnioną finałem Nagrody Literackiej Nike (2016).

Tematy do dyskusji

- Pokolenie dzisiejszych czterdziestolatków wobec Zachodu. Przyczyny emigracji. Próba skonfrontowania doświadczeń bohaterki – z własną wiedzą czytelników czerpaną z relacji osób pracujących na Zachodzie. Czy można mówić o kompleksach tej generacji wobec ich rówieśników z Europy Zachodniej, z czego mogłyby te kompleksy wynikać?
- Propozycja alegorycznego odczytania opowieści. Gdyby Shirley uznać za Europę, jej córkę Robin za Europę Zachodnią, a Wiki za Europę Środkową – jak w takim wypadku można zinterpretować poniższy fragment: *Postuchaj. Shirley miała wylew. A ty tu zrobiłaś wspaniałą robotę. Zuch dziewczyna. Ale to nie koniec. To jest początek bardzo trudnej pracy. Dlatego wszyscy musicie się tu zmobilizować. Macie szczęście – powiedział głośno, zwracając się do Robin – że tu jest ta dziewczyna” I pokazał na mnie. Siedziałam tam z pochyloną od emocji głową i wiedziałam, że teraz już nigdzie nie pójdę, nigdzie nie pojadę, nie wrócę, jestem właśnie tutaj bardzo potrzebna. On mnie zauważył, zobaczył, docenił. Przykuł mnie wtedy tymi słowami, przypieczętował.* (s. 227).
- Ojcowie i matki w powieści, ich relacje z własnymi dziećmi. Na ile ich zachowaniem kieruje świadomość, a na ile automatyzm?
- W jaki sposób przedstawiona jest starość w powieści? Co daje młodej bohaterce konfrontacja ze starością i umieraniem?
- „Do tej pory nikim się jeszcze nie opiekowałam. W życiu to raczej opiekowano się mną”. (s. 40). Konieczność opieki nad kimś – nad dziećmi, starcami – jak zmienia spojrzenie na życie?

Warto przeczytać

Książki, które można zestawić z *Sercem* Radki Franczak – to ze względu na tematykę – Ryszarda Przybylskiego *Baśń zimowa* – erudycyjny esej będący odwołującą się do dzieł Michała Anioła, T.S.Eliota, Jarostawa Iwaszkiewicza i Tadeusza Rożewicza analizą starości oraz nieco zapomniana już książka Jacka Baczaka *Zapiski z nocnych dyżurów* – gdzie autor opisał swoje doświadczenia z trzyletniej pracy w hospicjum.

Poleca

Artur Nowaczewski – poeta i krytyk literacki; doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa. Adiunkt na Uniwersytecie Gdańskim. W 2009 otrzymał Nagrodę Fundacji ks. Janusza St. Pasierba. Stał współpracownikiem czasopisma „Topos”.

